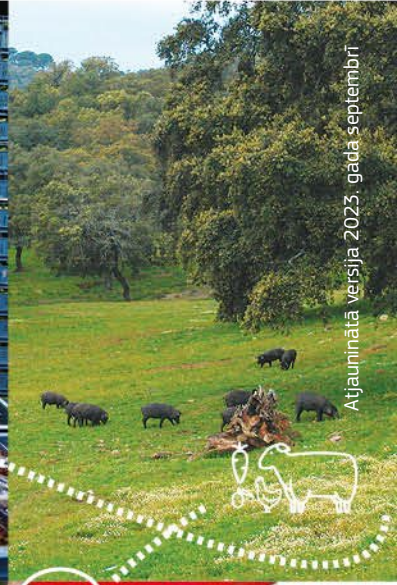

Eiropas
Komisija

Atjauninātā versija 2023. gada septembrī

ieskats:

LATVIJAS KLP STRATĒĢISKAJĀ PLĀNĀ

Lauksaimniecība un lauku attīstība

KLP stratēģiskie plāni brūgē ceļu uz viedu, ilgtspējīgu, konkurētspējīgu, izturētspējīgu un daudzveidīgu lauksaimniecības nozari un vienlaikus garantē ilgtermiņa nodrošinātību ar pārtiku. Turklāt tie dod savu artavu klimatrīcībā, dabas resursu aizsardzībā un biodaudzveidības saglabāšanā un uzlabošanā, kā arī stiprina lauku apvidu sociālekonomisko struktūru.

KLP plāni atbalsta daudzas un dažādas intervences, kas pievēršas konkrētajām dalībvalstu un to teritoriju vajadzībām. Tie izstrādāti saskaņā ar jaunu – uz rezultātiem un sniegumu – orientētu pieeju, ar tiem iecerēts panākt taustāmus rezultātus ES līmenī nosprausto KLP konkrēto mērķu sasniegšanā un vienlaikus palīdzēt īstenot Eiropas zaļo kursu.

Pirmo reizi katrā KLP plānā ir noteikta stratēģija, kas aptver visus galvenos KLP finansētos instrumentus: tiešos maksājumus, atbalstu lauku attīstībai un intervences konkrētās tirgus nozarēs.

Lauku apvidu vajadzībām pievērsīsies arī citi ES instrumenti, piemēram, Atveseļošanas un noturības mehānisms (ANM) vai Eiropas strukturālie un investīciju fondi (ESI fondi).

Ietekme, ko rada pret Ukrainu vērstā Krievijas agresija un klimata pārmaiņu izraisītie ekstremālie laikapstākļi, skaudri atklāj nesaraujamo saikni starp pārtikas nodrošinājumu un nepieciešamību pāriet uz ilgtspējīgām un izturētspējīgām pārtikas sistēmām. Šajā kontekstā KLP stratēģiskie plāni piedāvā, piemēram, šādas iespējas: samazināt atkarību no sintētiskajiem mēslošanas līdzekļiem un palielināt atjaunīgās enerģijas ražošanu, neapdraudot pārtikas ražošanu; pārveidot nozaru ražošanas jaudu atbilstīgi ilgtspējīgākām ražošanas metodēm.

Pirmo KLP stratēģiskā plāna priekšlikumu Latvija pēc apspriešanās ar ieinteresētajām personām iesniedza 2022. gada 18. janvārī. 2022. gada 20. oktobrī Latvija iesniedza pārskatītu priekšlikumu, kurā bija ņemti vērā Komisijas atbildes uz jautājumiem un Komisijas priekšlikumu, kurā bija ņemti vērā Komisijas atbildes uz jautājumiem par plāna pirmo redakciju. Komisija šo priekšlikumu apstiprināja 2022. gada 11. novembrī. Latvija iesniedza pirmo sava plāna grozījumu, ko Komisija apstiprināja 2023. gada 7. septembrī. Šis dokuments iepazīstina ar dažām galvenajām Latvijas KLP stratēģiskā plāna iezīmēm.

1. VAI ZINĀJĀT?

Lauksaimniecības nozare Latvijā patlaban piedzīvo strukturālas pārmaiņas. Ražīgums pieaug, un eksporta tirgi paplašinās. Pēdējo 20 gadu laikā vidējā izmantotās lauksaimniecībā zemes platība uz vienu saimniecību ir vairāk nekā divkāršojusies.

➔ **67 % Latvijas iedzīvotāju dzīvo lauku reģionos un pārejas reģionos.**

➔ Aptuveni **52 % Latvijas zemes klāj meži.**

➔ Latvijā ir gandrīz **70 000 lauku saimniecību**, kuru vidējais lielums ir 28 hektāri.

2. LATVIJAS KLP STRATĒGISKĀ PLĀNA MĒRĶI UN STRATĒGIJA

Latvijas stratēģijas mērķis ir palielināt lauku saimniecību konkurētspēju, kāpināt lauku saimniecību ienākumus un palīdzēt sasniegt vides un klimata mērķus. Turklāt plāns sekmēs dzīvotspējīgu lauku apvidu attīstību, veicinās zināšanās balstītas uzņēmējdarbības spējas un garantēs pietiekamu nodrošinātību ar pārtiku.

2.1 EKONOMISKI ILGTSPĒJĪGA UN TAISNĪGĀKA KLP

Latvija veido **taisnīgāku un vienkāršāku lauksaimniekiem domātā finansiālā atbalsta sistēmu**. Lai nodrošinātu mērķtiecīgāku, efektīvāku un taisnīgāku tiešo maksājumu sadali, tiks diferencēts ienākumu pamatatbalsts par hektāru un īstenots maksājums maziem lauksaimniekiem. Bez tam tiks piemērots arī pārdalošais ienākumu papildatbalsts, kura mērķis ir līdzekļus no lielām lauku saimniecībām pārdalīt mazām un vidējām lauku saimniecībām. Turklāt tiks noteikts vienam lauksaimniekam piešķiramo maksājumu summas maksimums. Lauku attīstības jomā aizdevumus mazām lauku saimniecībām nodrošinās īpaša kredītu shēma.

Lai gādātu par lauku saimniecību ienākumu pietiekamību un Latvijas lauksaimniecības noturību, plānā paredzēts **papildu atbalsts**, kas saistīts ar konkrētu produkciju un ko par hektāru vai par dzīvnieku izmaksās **grūtībās nonākušām nozarēm** (saistītais ienākumu atbalsts). Šāda veida atbalstu saņems piens, liellopu, graudaugu un eļļas augu nozare, kā arī augļu un dārzeņu nozare.

Pārtikas piegādes ķēdei Latvijā raksturīga labi attīstīta sadarbība dažos primārās ražošanas sektoros, piemēram, graudkopībā un piensaimniecībā. Tāpēc plānā liela uzmanība pievērsta tam, lai veicinātu **sadarbību starp primārajiem ražotājiem nozarēs, kas sadarbības ziņā atpaliek**, piemēram, gaļas, olu un bioloģiskās lauksaimniecības nozarē.

- ➔ *Platībatkarīgais ienākumu atbalsts izstrādāts tā, lai lauksaimnieki, kuru saimniecības ir mazākas par vidējo, saņemtu 106 % no summas par hektāru salīdzinājumā ar lauksaimniekiem, kuru saimniecības ir lielākas par vidējo.*
- ➔ *Saistītajam ienākumu atbalstam tiks izmantoti aptuveni 14,3 % no tiešo maksājumu gada budžeta, proti, 257 miljoni EUR no ES līdzekļiem.*
- ➔ *Pavisam 32 miljoni EUR lauksaimniekiem tiks piešķirti, lai mazinātu riskus un iespējamus zaudējumus, ko rada nelabvēlīgi klimatiskie apstākļi, dzīvnieku vai augu slimības un ugunsgrēki.*

2.2 ZAĻĀKA KLP

Latvijā iecerēts ar KLP atbalstu **palīdzēt sasniegt vides un klimata mērķus**, kas izvirzīti gan valsts, gan ES tiesību aktos. Plānā ietvertas dažādas intervences, kas atbalsta daudzveidīgas lauksaimnieciskās prakses, kuras **dod ieguldījumu klimata pārmaiņu mīkstināšanā, piesārņojuma mazināšanā, biodaudzveidības saglabāšanā un ilgtspējīgā mežsaimniecībā**. Latvija ir noteikusi salīdzinājumā ar iepriekšējo plānošanas periodu augstākus mērķrādītājus, kas jāsasniedz ar vides un klimata pasākumiem.

Plānā šim nolūkam atvēlēti ievērojami finanšu līdzekļi no lauku attīstības budžeta (43 % no attiecīgā budžeta) un tiešo maksājumu budžeta (25 %). Sešu dažādu ekoshēmu satvarā lauksaimnieki var saņemt atbalstu par vidi un klimatam labvēlīgām lauksaimniecības praksēm, ekoloģiski nozīmīgām platībām un agroekoloģiskām praksēm bioloģiskajās lauku saimniecībās.

Lauku attīstības satvarā finansējumu piešķir dažādām agrovīdes shēmām un citiem atbalsta pasākumiem, kas saistīti ar vides un klimata mērķu sasniegšanu. Prioritāra vieta ierādīta arī bioloģiskās lauksaimniecības tālākai attīstībai, proti, **līdz 2027. gadam iecerēts panākt, ka bioloģiski tiek apsaimniekoti 18,8 % Latvijas lauksaimniecības zemes**.

- Paredzēts, ka uz vairāk nekā 70 % no izmantotās lauksaimniecības zemes platības attieksies saistības aizsargāt un uzlabot augsnes kvalitāti un uz vairāk nekā 24 % – saistības aizsargāt ūdens kvalitāti. Piemēram, par 682 000 hektāru tiks izmaksāts atbalsts ar mērķi samazināt pesticīdu lietošanu un tātad arī to nelabvēlīgo ietekmi uz vidi.
- Aptuveni 24 % (jeb 460 000 hektāru) izmantotās lauksaimniecības zemes platības plānots veicināt biodaudzveidības saglabāšanu un atjaunošanu, arī izmantojot kvalitatīvas lauksaimnieciskās prakses, piemēram, buferjoslas, vidi saudzējošu dārzkopību, zālāju biotopu apsaimniekošanu u. c.

2.3 SOCIĀLI ILGTSPĒJĪGA KLP

Starp laukiem un pilsētām, kā arī starp dažādiem reģioniem Latvijā pastāv būtiskas atšķirības saimnieciskās darbības, pakalpojumu pieejamības un pamata infrastruktūras ziņā. Kopējais gados jauno lauksaimnieku īpatsvars ir zems. Tāpēc, lai **veidotu nākotnei gatavu Latvijas lauksaimniecības nozari**, plānā paredzēts **papildu atbalsts gados jauniem lauksaimniekiem un nozares jaunpienācējiem**.

Lai atbalstītu lauku apvidu attīstību, vairāk nekā 7 % no kopējā lauku attīstības budžeta tiks piešķirti LEADER – sabiedrības virzītās vietējās attīstības pieejai, kas apvieno publiskā sektora, privātā sektora un pilsoniskās sabiedrības ieinteresētās personas, lai rastu kopīgus risinājumus lauku apvidiem. **Uzlabojot uzņēmējdarbības vidi, kā arī radot apstākļus jaunām darba iespējām un pakalpojumiem**, LEADER veicinās reģionālo attīstību un mazinās sociālekonomiskās atšķirības. To īsteno 32 vietējās rīcības grupas (VRG), un tas aptvers 100 % lauku iedzīvotāju. Lai veicinātu darbvieta radīšanu un ekonomisko izaugsmi lauku apvidos, neaprobežojoties tikai ar LEADER vien, lauku uzņēmumiem būs iespēja saņemt investīcijām nelauksaimnieciskās darbībās domātu atbalstu, kas ļaus dažādot esošos un attīstīt jaunus produktus un pakalpojumus.

Plāna mērķis ir uzlabot **dzīvnieku labturību un ierobežot antimikrobiālo līdzekļu izmantošanu** lopkopībā. To panāks ar atbalstu, ko piešķirs, lai uzlabotu dzīvnieku novietņu tīrību un gaisa kvalitāti, palielinātu platību, samazinātu dzīvnieku konkurenci par barību un pakāpeniski atteiktos no vistu turēšanas sprostos. Turklāt plānā paredzētas investīcijas biodrošības pasākumos.

- *Papildus gados jauniem lauksaimniekiem mērķiezīmētajam ienākumu atbalstam vairāk nekā 900 jauno lauksaimnieku saņems darbības uzsākšanas dotāciju 40 000 EUR apmērā un varēs saņemt arī īpašus aizdevumus, kas paredzēti, lai segtu daļu no sākotnējām investīcijām.*
- *Plānots, ka saistības uzlabot dzīvnieku labturību un mazināt antimikrobiālo līdzekļu izmantošanu lopkopībā aptvers 56 % no visām liellopu vienībām.*

3. ZINĀŠANU APMAIŅA, INOVĀCIJA UN DIGITALIZĀCIJA

Latvija par prioritāti ir noteikusi lauksaimniecības zināšanu un inovācijas sistēmas uzlabošanu, tālab **īpaša uzmanība tiks pievērsta konsultāciju pakalpojumiem, zināšanu apmaiņai un kvalifikācijas celšanai**, kā arī konsultantu apmācībai un demonstrējumiem. Lauksaimnieki varēs gūt labumu no apmācības un konsultāciju pakalpojumiem tādās jomās kā konkurētspējīga un efektīva ražošanas, vidi un klimatu saudzējošu lauksaimniecības un mežsaimniecības metožu izmantošana vai dabas resursu ilgtspējīga apsaimniekošana.

Plāns stiprinās saikni starp lauksaimniekiem, publiskā un privātā sektora konsultantiem un pētniekiem, veicinot to iesaistīšanos Eiropas Inovācijas partnerības (EIP) darbības grupās un inovācijas atbalsta pakalpojumu attīstību, mācot lauksaimniekus izmantot **viedās digitālās tehnoloģijas un datus, lai uzlabotu ražīgumu**.

Tajā pašā laikā plāns pilnībā izmantos investīcijas ātrdarbīgas platjoslas infrastruktūrā Latvijā. Šīs investīcijas plānots finansēt no citiem ES avotiem. Tās ne tikai palīdzēs īstenot inovatīvus digitālos risinājumus, bet arī palielinās lauku apvidu pievilcību.

→ 23 000 personu gūs labumu no KLP atbalstītām konsultācijām, mācībām, zināšanu apmaiņas vai piedalīšanās inovācijas grupās, kas saistītas ar jaunu tehnoloģiju un darba metožu ieviešanu lauksaimniecībā.

4. FINANŠU PIELIKUMS

	ES finansējums	Nacionālais finansējums	Kopā
Tiešie maksājumi	1 713 584 517	N/A	1 713 584 517
Nozaru atbalsts	8 479 699	1 579 699	10 059 398
Lauku attīstība	687 045 151	96 785 594	783 830 745
KOPĀ	2 409 109 367	98 365 293	2 507 474 660

Nacionālais finansējums neietver Regulas (ES) 2021/2115 146. pantā minēto valsts papildfinansējumu. Tiešie maksājumi ietver Regulas (ES) 2021/2115 VIII pielikumā noteiktos piešķirumus par kokvilnu un atspoguļo iespējamos pārvietojumus starp pīlāriem. Maksājumi, kas domāti saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1308/2013 piešķirtam atbalstam, KLP stratēģiskajā plānā nav iekļauti. Nozaru atbalstam domāts nacionālais finansējums attiecas tikai uz biškopību. Lauku attīstība atspoguļo iespējamos pārvietojumus starp pīlāriem un ietver tehnisko palīdzību.

ES FINANSĒJUMS REZERVĒTS ŠĀDI	EUR	%
Vides un klimata mērķi lauku attīstības satvarā	299 592 938	44%¹
Ekoshēmas tiešo maksājumu satvarā	438 138 578	26%²
LEADER	49 724 133	7%¹
Pārdalošais ienākumu papildatbalsts	153 704 160	9%²
Gados jaunie lauksaimnieki (paaudžu nomaiņa)	53 757 114	n/a³

Minimālos finanšu piešķirumus gados jaunu lauksaimnieku atbalstam var rezervēt no tiešo maksājumu un/vai lauku attīstības līdzekļiem. Ekoshēmām rezervētais finansējums tiešo maksājumu satvarā var būt mazāks par 25 %, ja tiek izmantota iespēja piemērot atlaides no lauku attīstības saskaņā ar Regulas (ES) 2021/2115 97. pantu. Papildu ienākumu pārdales atbalsts tiešo maksājumu ietvaros var būt mazāks par 10 % saskaņā ar Regulas (ES) 2021/2115 29. pantu.

¹ salīdzinot ar lauku attīstības piešķirumiem, kas noteikti Regulas (ES) 2021/2115 XI pielikumā.

² salīdzinot ar tiešo maksājumu piešķirumiem, kas noteikti Regulas (ES) 2021/2115 IX pielikumā.

³ nav piemērojams, jo minimālā iemaksa jaunajiem lauksaimniekiem ir noteikta kā absolūtās summas Regulas (ES) 2021/2115 XII pielikumā.

Plašāka informācija par finansējumu atrodama Latvijas KLP stratēģiskā plāna 6. iedaļā un V pielikumā.

